

Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ενότητα 10^η : Ο Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης
(ΧΕΑΔ)

Γεώργιος Ανδρέου
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Περιεχόμενα ενότητας

1. Εισαγωγή
2. Συνεργασία σε τομείς δικαιοσύνης, εσωτερικών υποθέσεων
3. Από την ΕΕΠ στη Συνθήκη του Μάαστριχ
4. Η δημιουργία του τρίτου πυλώνα
5. Η ευρωπαϊκή ιθαγένεια
6. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ και ο ΧΕΑΔ
7. Το πρόγραμμα Τάμπερε
8. Η Συνθήκη της Νίκαιας και ο ΧΕΑΔ
9. Το πρόγραμμα της Χάγης
10. Η Συνθήκη της Λισαβόνας και ο ΧΕΑΔ
11. Ο χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων
12. Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης

Σκοποί ενότητας

- Να σκιαγραφηθούν οι ιστορικές καταβολές του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (ΧΕΑΔ).
- Να αποσαφηνιστεί η έννοια και να αναδειχθούν οι πολλαπλές θεσμικές και πολιτικές διαστάσεις του ΧΕΑΔ.
- Να μελετηθούν τα κύρια ορόσημα της εξέλιξης του ΧΕΑΔ (αναθεωρήσεις Συνθηκών της Ε.Ε., Ευρωπαϊκός Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, προγράμματα του Τάμπερε, της Χάγης και της Στοκχόλμης).

Εισαγωγή

Οι τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων συνδέονται άρρηκτα με την εθνική κυριαρχία. Ωστόσο, η δημιουργία της εσωτερικής αγοράς και ιδίως η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων λειτούργησαν ως καταλύτες για την σταδιακή κοινοτικοποίηση αυτών των πεδίων πολιτικής και για τη διαμόρφωση του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (ΧΕΑΔ).

Ο ΧΕΑΔ περιλαμβάνει πολιτικές που εκτείνονται από τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης μέχρι τη δικαστική συνεργασία σε αστικές και ποινικές υποθέσεις. Καλύπτει τις πολιτικές για το άσυλο και τη μετανάστευση, την αστυνομική συνεργασία και την καταπολέμηση της εγκληματικότητας (καταπολέμηση της τρομοκρατίας, του οργανωμένου εγκλήματος, της εμπορίας ανθρώπων, των ναρκωτικών, κλπ.).

Οι απαρχές της συνεργασίας στους τομείς δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων

Η συνεργασία των κρατών μελών σε θέματα μετανάστευσης, ασύλου και αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας αναπτύχθηκε προοδευτικά από το 1975.

Πρώτο βήμα αποτέλεσε η συγκρότηση της ομάδας *Trevi* με τη συμμετοχή των Υπουργών Εσωτερικών. Στόχος της ήταν να καταπολεμήσει την τρομοκρατία και να συντονίσει την αστυνομική συνεργασία στην Κοινότητα για το πρόβλημα αυτό.

Οι Υπουργοί Εσωτερικών εξέταζαν θέματα δημόσιας τάξης και τρομοκρατίας με την υποστήριξη διαφόρων ομάδων και επιμέρους ομάδων εργασίας. Τα κοινοτικά όργανα δεν συμμετείχαν στη διαδικασία αυτή, η οποία ακολουθούσε τους κανόνες της διακυβερνητικής συνεργασίας.

1985: υπογράφεται η πρώτη συμφωνία Σένγκεν μεταξύ πέντε κρατών μελών της ΕΟΚ. Στόχος: η κατάργηση των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα μεταξύ των συμβαλλόμενων και η διαμόρφωση κοινών εξωτερικών συνόρων.

Από την ΕΕΠ στη Συνθήκη του Μάαστριχ (1986-1992)

Η ΕΕΠ (1986) ανέδειξε την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων ως ένα από τα τέσσερα βασικά συστατικά στοιχεία της ενιαίας αγοράς και ανάθεσε ρητά τον τομέα αυτό στην κοινοτική αρμοδιότητα (Άρθρο 8Α).

Η ad hoc ομάδα "μετανάστευση" (στην οποία μετέχουν από το 1986 οι αρμόδιοι Υπουργοί για τη Μετανάστευση) και η CELAD (Ευρωπαϊκή Επιτροπή Καταπολέμησης των Ναρκωτικών) εγκατέστησαν τις γραμματείες τους στη Γραμματεία του Συμβουλίου.

Συστάθηκαν νέες ομάδες εργασίας με συμμετοχή εκπροσώπων της Επιτροπής.

Το Συμβούλιο Υπουργών Δικαιοσύνης ενεργοποιήθηκε για ζητήματα της δικαστικής, ποινικής και αστικής συνεργασίας όπως και για ορισμένα θέματα που αφορούσαν την ευρωπαϊκή πολιτική συνεργασία.

Η Συνθήκη του Μάαστριχ και η δημιουργία του τρίτου πυλώνα (1/3)

Η συνεργασία σε θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων (ΔΕΥ) απετέλεσε τον τρίτο πυλώνα της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Τίτλος VI).

9 τομείς σχετιζόμενοι με την δικαιοσύνη και τις εσωτερικές υποθέσεις αναγορεύονται σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος για τα κράτη μέλη:

- πολιτική ασύλου,
- κανόνες που διέπουν τη διέλευση των προσώπων από τα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών και την άσκηση των σχετικών ελέγχων,
- πολιτική όσον αφορά τη μετανάστευση και τους υπηκόους τρίτων χωρών,
- καταπολέμηση της τοξικομανίας,

Η Συνθήκη του Μάαστριχ και η δημιουργία του τρίτου πυλώνα (2/3)

- καταπολέμηση της απάτης διεθνούς κλίμακας,
- δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις,
- δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις,
- τελωνειακή συνεργασία,
- αστυνομική συνεργασία για την πρόληψη και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, του λαθρεμπορίου ναρκωτικών και άλλων σοβαρών μορφών διεθνούς εγκληματικότητας.

Η Συνθήκη του Μάαστριχ και η δημιουργία του τρίτου πυλώνα (3/3)

Στους 6 πρώτους τομείς το Συμβούλιο μπορούσε να υιοθετεί κοινές θέσεις, να προωθεί κάθε ενδεδειγμένη μορφή συνεργασίας και να καταρτίζει συμβάσεις τις οποίες θα συνιστούσε στα κράτη μέλη προς αποδοχή σύμφωνα με τους συνταγματικούς τους κανόνες.

Η διάρθρωση του τρίτου πυλώνα, που ακολουθούσε εκείνη της ΚΕΠΠΑ, ήταν καθαρά διακυβερνητική:

- το Συμβούλιο αποφάσιζε με ομοφωνία,
- το Δικαστήριο δεν ήταν αρμόδιο για την ερμηνεία των συμβάσεων εκτός εάν αυτό προβλεπόταν ρητά,
- το Συμβούλιο μπορούσε να ζητά τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αλλά τις περισσότερες φορές απλώς έπρεπε να το ενημερώνει,
- η Επιτροπή είχε περιορισμένο δικαίωμα πρωτοβουλίας σε ορισμένους τομείς (μαζί με τα κράτη μέλη).

Η θέσπιση της ευρωπαϊκής ιθαγένειας (1/2)

Κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους θεωρείται πολίτης της Ένωσης.

Η καθιέρωση της ευρωπαϊκής ιθαγένειας αποβλέπει στην ενίσχυση και στην προώθηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας, με τη μεγαλύτερη συμμετοχή των πολιτών στη διαδικασία της κοινοτικής ολοκλήρωσης.

Χάρη στην ανάπτυξη της ενιαίας αγοράς, οι πολίτες έχουν ορισμένα γενικά δικαιώματα σε τομείς όπως η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και των υπηρεσιών, η προστασία των καταναλωτών και της δημόσιας υγείας, η ισότητα των ευκαιριών και της μεταχείρισης, η πρόσβαση στην απασχόληση και στην κοινωνική προστασία.

Η θέσπιση της ευρωπαϊκής ιθαγένειας (2/2)

Επιπλέον, η ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνει διατάξεις και ειδικά δικαιώματα που συγκεντρώνονται σε τέσσερις κατηγορίες:

- ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην επικράτεια της Ένωσης,
- δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις κοινοτικές και δημοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας,
- διπλωματική και προξενική προστασία κάθε κράτους μέλους στο έδαφος τρίτων χωρών στις οποίες δεν αντιπροσωπεύεται το κράτος μέλος του οποίου ο πολίτης είναι υπήκοος,
- δικαίωμα αναφοράς προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και πρόσβασης στον Ευρωπαϊκό διαμεσολαβητή.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ και ο ΧΕΑΔ

Άρθρο Β

Στόχος της ΕΕ είναι “να διατηρήσει και να αναπτύξει την Ένωση ως χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων σε συνδυασμό με κατάλληλα μέτρα όσον αφορά τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα, το άσυλο, τη μετανάστευση, και την πρόληψη και καταστολή της εγκληματικότητας.” (Άρθρο Β, Συνθήκη του Άμστερνταμ, 1997).

Μεταφέρθηκαν στον πρώτο πυλώνα οι εξής τομείς: ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, έλεγχος των εξωτερικών συνόρων, άσυλο, μετανάστευση και προστασία των δικαιωμάτων των υπηκόων τρίτων χωρών, δικαστική συνεργασία σε αστικά θέματα.

Ο τρίτος πυλώνας συρρικνώθηκε και μετονομάστηκε σε “Διατάξεις για την Αστυνομική και Δικαστική Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις”.

Η Συμφωνία του Σένγκεν ενσωματώθηκε στην ΕΕ. Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία εξασφάλισαν ρήτρες εξαίρεσης.

Το πρόγραμμα του Τάμπερε (1999)

Η δημιουργία του ΧΕΑΔ υποστηρίχθηκε από τα προγράμματα του Τάμπερε (1999-04), της Χάγης (2004-09) και της Στοκχόλμης (2010-14).

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε (1999) θεσπίστηκε το πρώτο πολυετές πρόγραμμα ΔΕΥ της ΕΕ για την περίοδο 1999-2004.

Κύριοι στόχοι:

- επίτευξη συμφωνίας για τη θέσπιση κοινού συστήματος ασύλου,
- θέσπιση μέτρων για τη βελτίωση ως προς την πρόσβαση στη δικαιοσύνη και την αμοιβαία αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων και
- δημιουργία της Eurojust και της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Ακαδημίας.

Η Συνθήκη της Νίκαιας και ο ΧΕΑΔ

Εφαρμογή της κοινοτικής μεθόδου στον πρώτο πυλώνα: ειδική πλειοψηφία στο Συμβούλιο, διαδικασία συναπόφασης με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Παρέμεινε η ομοφωνία για το οικογενειακό δίκαιο, την νόμιμη μετανάστευση και την ενσωμάτωση των υπηκόων τρίτων χωρών.

Προσδιορίστηκαν νέοι τομείς συνεργασίας για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος.

Ενισχύθηκε η Ευρωπαϊκή Μονάδα Δικαστικής Συνεργασίας (Eurojust). Αποστολή της είναι να συμβάλλει στο συντονισμό των ερευνών και των διώξεων μεταξύ των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών.

Περαιτέρω «κοινοτικοποίηση» - Δικαίωμα πρωτοβουλίας για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το πρόγραμμα της Χάγης(2004)

2004: το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε το δεύτερο πολυετές πρόγραμμα ΔΕΥ – γνωστό ως πρόγραμμα της Χάγης - για την περίοδο 2005-2009.

Κύριοι στόχοι:

- η δημιουργία μιας συνολικής ευρωπαϊκής πολιτικής ασύλου,
- η προσθήκη της αξιολόγησης απειλών εγκληματικών ενεργειών στις λειτουργίες της Europol,
- η ενίσχυση του συστήματος πληροφοριών Σένγκεν (SIS),
- η υπαγωγή των θεμάτων ασύλου, λαθρομετανάστευσης, ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα και ορισμένων θεμάτων συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις στη διαδικασία συναπόφασης με ειδική πλειοψηφία στο Συμβούλιο.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας και ο ΧΕΑΔ

Καταργείται η διάκριση ανάμεσα σε ζητήματα πρώτου και τρίτου πυλώνα. Η ΕΕ παρεμβαίνει πλέον στο σύνολο των θεμάτων που άπτονται του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

Τα θέματα που άπτονται του ΧΕΑΔ κατανέμονται σε τέσσερις τομείς:

- πολιτικές σχετικά με τον έλεγχο στα σύνορα, το άσυλο και τη μετανάστευση
- δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις
- δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις
- αστυνομική συνεργασία

Το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία και η Δανία χαίρουν καθεστώς παρέκκλισης που περιλαμβάνει το σύνολο των μέτρων που εγκρίνονται στο πλαίσιο του ΧΕΑΔ. Επιπλέον α) μία ρήτρα προαιρετικής υπαγωγής («opt-in») που επιτρέπει σε καθένα τους να συμμετάσχει ανά περίπτωση στη διαδικασία έγκρισης ενός μέτρου ή στην εφαρμογή μέτρου που έχει ήδη εγκριθεί και β) μία ρήτρα εξαίρεσης («opt-out») που τους επιτρέπει, ανά πάσα στιγμή, να μην εφαρμόζουν ένα μέτρο.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας - έλεγχος στα σύνορα, άσυλο και μετανάστευση

Η συνθήκη της Λισαβόνας απονέμει νέες αρμοδιότητες στα θεσμικά όργανα της ΕΕ, τα οποία δύνανται να εγκρίνουν μέτρα με στόχο:

- την καθιέρωση κοινής διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, χάρη κυρίως στην ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα (Frontex),
- τη δημιουργία κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου που θα στηρίζεται σε ενιαίο ευρωπαϊκό καθεστώς ασύλου και κοινές διαδικασίες χορήγησης και ανάκλησης του ασύλου,
- τη θέσπιση κανόνων, προϋποθέσεων και δικαιωμάτων σε θέματα νόμιμης μετανάστευσης.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας - δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις

Επιτρέπεται στα θεσμικά όργανα της ΕΕ να εγκρίνουν νέα μέτρα σχετικά με:

- την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης: κάθε δικαστικό σύστημα οφείλει να αναγνωρίζει ως έγκυρες και εφαρμοστέες τις αποφάσεις που εκδίδονται από τα δικαστικά συστήματα των άλλων κρατών μελών,
- την ουσιαστική πρόσβαση στη δικαιοσύνη,
- την ανάπτυξη εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης των διαφορών,
- την κατάρτιση των δικαστών και των άλλων λειτουργών και υπαλλήλων του τομέα απονομής της δικαιοσύνης.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας - δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις

Τα όργανα της ΕΕ μπορούν να θεσπίζουν ελάχιστους κανόνες όσον αφορά τον ορισμό και τις κυρώσεις των πιο σοβαρών ποινικών αδικημάτων. Η ΕΕ μπορεί επίσης να παρέμβει στον ορισμό κοινών κανόνων όσον αφορά τη διεξαγωγή ποινικής διαδικασίας, για παράδειγμα όσον αφορά το παραδεκτό των αποδείξεων ή τα δικαιώματα των προσώπων.

Παρέχεται η δυνατότητα επέκτασης της αποστολής και των αρμοδιοτήτων της Eurojust μέσω της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας.

Προβλέπεται το ενδεχόμενο δημιουργίας μίας Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας εκ της Eurojust με Κανονισμό που εγκρίνεται ομόφωνα από το Συμβούλιο. Εάν το Συμβούλιο δεν επιτύχει ομοφωνία, τότε εννέα τουλάχιστον κράτη μέλη θα έχουν τη δυνατότητα να συστήσουν Ευρωπαϊκή Εισαγγελία μεταξύ τους στο πλαίσιο μίας ενισχυμένης συνεργασίας.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας - αστυνομική συνεργασία

Η συνήθης νομοθετική διαδικασία επεκτείνεται σε όλες τις μη επιχειρησιακές πτυχές της αστυνομικής συνεργασίας.

Η επιχειρησιακή συνεργασία θα υπάγεται σε ειδική νομοθετική διαδικασία που απαιτεί την ομοφωνία του Συμβουλίου. Προβλέπεται ωστόσο η δυνατότητα καθιέρωσης ενισχυμένων συνεργασιών όταν δεν επιτυγχάνεται ομοφωνία στο Συμβούλιο. Επιπλέον, δίνεται σημασία στην προοδευτική ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας.

Το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχουν την ευχέρεια να αναπτύξουν περαιτέρω τις αποστολές και τις αρμοδιότητες της Europol στο πλαίσιο της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας. Τα νέα καθήκοντα της Europol είναι δυνατόν να περιλαμβάνουν το συντονισμό, την διοργάνωση και τη διεξαγωγή επιχειρησιακών δράσεων.

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (1/4)

Άρθρο 6 ΣΕΕ

ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) - ο οποίος είχε προσαρτηθεί στο παράτημα της Συνθήκη της Νίκαιας – “έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες”. Ωστόσο, για ακόμα μια φορά ο Χάρτης δεν ενσωματώθηκε στη Συνθήκη.

Ο Χάρτης συγκεντρώνει σε ένα μόνο έγγραφο δικαιώματα που ήταν διάσπαρτα σε διάφορες εθνικές και ενωσιακές νομοθετικές πράξεις καθώς και στις διεθνείς συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (ΔΟΕ). Περιλαμβάνει τα ακόλουθα κεφάλαια:

- κεφάλαιο Ι: αξιοπρέπεια (ανθρώπινη αξιοπρέπεια, δικαίωμα στη ζωή, δικαίωμα στην ακεραιότητα του προσώπου, απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης, απαγόρευση της δουλείας και της καταναγκαστικής εργασίας).

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (2/4)

- κεφάλαιο II: *ελευθερία* (δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια, σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, δικαίωμα γάμου και δικαίωμα ίδρυσης οικογένειας, ελευθερία σκέψης συνείδησης και θρησκείας, ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι, ελευθερία των τεχνών και των επιστημών, δικαίωμα εκπαίδευσης, επαγγελματική ελευθερία και δικαίωμα στην εργασία, ελευθερία ίδρυσης επιχείρησης δικαίωμα ιδιοκτησίας, δικαίωμα ασύλου, προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, επαναπροώθησης και απέλασης).
- κεφάλαιο III: *ισότητα* (ισότητα έναντι του νόμου, μη διάκριση, πολιτισμική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία, ισότητα ανδρών και γυναικών, δικαιώματα του παιδιού, δικαιώματα των ηλικιωμένων, ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες).

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (3/4)

- κεφάλαιο IV: *αλληλεγγύη* (δικαίωμα στην πληροφόρηση και στη διαβούλευση με τους εργαζομένους στο πλαίσιο της επιχείρησης, δικαίωμα διαπραγματεύσεων και συλλογικών ενεργειών, δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας, προστασία έναντι αδικαιολόγητης απόλυσης, δίκαιοι και ισότιμοι όροι εργασίας, απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και προστασία των εργαζόμενων νέων, οικογενειακή και επαγγελματική ζωή, κοινωνική ασφάλεια και κοινωνική αρωγή, προστασία της υγείας, πρόσβαση σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, προστασία του περιβάλλοντος, προστασία των καταναλωτών).
- κεφάλαιο V: *ιθαγένεια* (δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι κατά τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και τις δημοτικές εκλογές, δικαίωμα χρηστής διαχείρισης, δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής, δικαίωμα αναφοράς, ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή, διπλωματική και προξενική προστασία).

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (4/4)

- κεφάλαιο VI: δικαιοσύνη (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου, τεκμήριο αθωότητας και δικαιώματα υπεράσπισης, αρχές νομιμότητας και αναλογικότητας αξιόποινων πράξεων και ποινών, δικαίωμα του προσώπου να μην δικάζεται ή να μην τιμωρείται ποινικά δύο φορές για την ίδια αξιόποινη πράξη).

Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης (2009)

(1/5)

2009: το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε το πρόγραμμα της Στοκχόλμης για την περίοδο 2010-2014. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει τις ακόλουθες γενικές προτεραιότητες:

Προαγωγή της ιθαγένειας και των θεμελιωδών δικαιωμάτων

Η ευρωπαϊκή ιθαγένεια πρέπει να μεταμορφωθεί από αφηρημένη ιδέα σε απτή πραγματικότητα. Πρέπει να παραχωρεί στους υπηκόους της ΕΕ τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες που κατοχυρώνονται στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών. Η διεύρυνση του χώρου του Σένγκεν πρέπει να συνεχιστεί.

Ευρώπη του δικαίου και της δικαιοσύνης

Πρέπει να διευκολύνεται η πρόσβαση των πολιτών στη δικαιοσύνη, ώστε τα δικαιώματά τους να ενισχύονται καλύτερα εντός της ΕΕ. Ταυτόχρονα, η συνεργασία μεταξύ των δικαστικών αρχών και η αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων εντός της ΕΕ πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω τόσο στις αστικές όσο και στις ποινικές υποθέσεις.

Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης (2009)

(2/5)

Μια Ευρώπη που προστατεύει

Πρέπει να βελτιωθεί η προστασία των πολιτών και να καταπολεμηθούν το οργανωμένο έγκλημα και η τρομοκρατία. Η στρατηγική θα αποσκοπεί στην ενίσχυση της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, καθώς και της συνεργασίας στη διαχείριση των συνόρων, της πολιτικής προστασίας και της διαχείρισης των καταστροφών. Θα εστιάζεται στην καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος, όπως: η εμπορία ανθρώπων· η σεξουαλική κακοποίηση, η σεξουαλική εκμετάλλευση και η παιδική πορνογραφία· το έγκλημα στον κυβερνοχώρο· το οικονομικό έγκλημα, η διαφθορά, η παραποίηση/απομίμηση και η πειρατεία· τα ναρκωτικά.

Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης (2009) (3/5)

Πρόσβαση στην Ευρώπη εντός μιας παγκοσμιοποιημένης υφηνλίου

Η ΕΕ πρέπει να αναπτύξει περαιτέρω τις πολιτικές για τη διαχείριση των συνόρων και τις θεωρήσεις, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα την ασφάλεια των πολιτών της. Απαιτούνται ισχυροί έλεγχοι των συνόρων για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και του διασυνοριακού εγκλήματος. Ταυτόχρονα, πρέπει να εξασφαλίζεται η πρόσβαση σε όσους χρειάζονται διεθνή προστασία και σε ευάλωτες ομάδες πολιτών. Κατά συνέπεια, ο ρόλος της Frontex πρέπει να ενισχυθεί, ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί αποτελεσματικότερα στις υφιστάμενες και στις μελλοντικές προκλήσεις. Το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς και το σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS) πρέπει επίσης επομένως να αποκτήσουν πλήρως επιχειρησιακό χαρακτήρα.

Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης (2009)

(4/5)

Μια Ευρώπη ευθύνης, αλληλεγγύης και σύμπραξης σε θέματα μετανάστευσης και ασύλου

Η ΕΕ πρέπει να αναπτύξει μια ολοκληρωμένη μεταναστευτική πολιτική που θα επικεντρώνεται στην αλληλεγγύη και την υπευθυνότητα. Θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες της αγοράς εργασίας των χωρών της ΕΕ, ελαχιστοποιώντας ταυτόχρονα τη διαρροή εγκεφάλων από τρίτες χώρες. Πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή δυναμικές πολιτικές ένταξης οι οποίες εξασφαλίζουν τα δικαιώματα των μεταναστών. Επιπλέον, μια κοινή μεταναστευτική πολιτική πρέπει να περιλαμβάνει μια αποτελεσματική και βιώσιμη πολιτική επιστροφής, ενώ θα πρέπει να συνεχιστούν οι προσπάθειες για την πρόληψη, τον έλεγχο και την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης. Πρέπει επίσης να ενισχυθούν ο διάλογος και οι εταιρικές σχέσεις με τρίτες χώρες (διέλευσης και καταγωγής).

Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης (2009) (5/5)

Ο ρόλος της ΕΕ σε μια παγκοσμιοποιημένη υφήλιο – η εξωτερική διάσταση

Η εξωτερική διάσταση της πολιτικής της ΕΕ στο χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη. Η ΕΕ πρέπει επομένως να αναπτύξει μια ενιαία πολιτική εξωτερικών σχέσεων που θα βασίζεται στη συνεργασία και θα προάγει τα ευρωπαϊκά διεθνή πρότυπα, αρχές και αξίες. (Πρόγραμμα της Στοκχόλμης, 2010/C 115).

Βιβλιογραφία

- Hix, S. (2009), *Το πολιτικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Μαραβέγιας, Ν. , Τσινισιζέλης, Μ. (επιμ.) (2007), *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση*, Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο.
- Moussis, N. (2011), *Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία πολιτικές*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Nugent. N. (2012), *Πολιτική και διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Αθήνα, Εκδόσεις Σαββάλας.
- Wallace, W. , M. Pollack and A. Smith (eds.) (2010), *Policy-Making in the European Union* (Sixth Edition), London: Oxford University Press.

Βιβλιογραφία

- «Συνθήκη του Άμστερνταμ», Λουξεμβούργο 1997, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Διαθέσιμο στο http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/pdf/treaty_of_amsterdam/treaty_of_amsterdam_el.pdf . Τελευταία πρόσβαση στις 20/06/2015. Τελευταία πρόσβαση στις 17/06/2015.
- «Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση», Λουξεμβούργο 1992, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Διαθέσιμο στο http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/pdf/treaty_on_european_union/treaty_on_european_union_el.pdf . Τελευταία πρόσβαση στις 25/06/2015.
- «Συνθήκη της Λισσαβώνας. Για τη τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας». Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2007, αριθ. C 306. Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12007L/TXT&from=EL>. Τελευταία πρόσβαση στις 20/06/2015.

Βιβλιογραφία

- «*Συνθήκη της Νίκαιας. Που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς πράξεις*». Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αριθ.2001/C 80. Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12001C/TXT&from=EL>. Τελευταία πρόσβαση στις 20/06/2015.
- «*Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης- μια ανοιχτή και ασφαλής Ευρώπη που εξυπηρετεί και προστατεύει τους πολίτες*», Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αριθ.2010/C 115. Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010XG0504%2801%29&from=EL> . Τελευταία πρόσβαση στις 28/06/2015.
- «*Χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*». Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2010, αριθ. 2010/C 83. Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:EL:PDF> . Τελευταία πρόσβαση στις 28/06/2015.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Γεώργιος Ανδρέου.
«Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και
Δικαιοσύνης». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή
διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS394/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Ραμματά
Θεσσαλονίκη, εαρινό εξάμηνο 2014-2015

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση **X.YZ**.

Έχουν προηγηθεί οι κάτωθι εκδόσεις:

- Έκδοση **X1.Y1Z1** διαθέσιμη εδώ. (Συνδέστε στο «εδώ» τον υπερσύνδεσμο).
- Έκδοση **X2.Y2Z2** διαθέσιμη εδώ. (Συνδέστε στο «εδώ» τον υπερσύνδεσμο).
- Έκδοση **X3.Y3Z3** διαθέσιμη εδώ. (Συνδέστε στο «εδώ» τον υπερσύνδεσμο).

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

